

להקטין את כמות הכעסים בחיינו

1. משנה יא. ארבע מדות בדעות: - נוח לזכור ונחם לרצות, יצא שכרו בהפסדו. קשה לזכור וקשה לרצות, יצא הפסדו בשכרו. קשה לזכור ונחם לרצות - חסיד. נוח לזכור וקשה לרצות - רשע:

2. מדוע הקל לזכור ולהתרצות הפסדו גדול משכרו, ומדוע הקשה לזכור ולהתרצות שכרו גדול מהפסדו?

רבי עובדיה מברטנורא

נוח לזכור ונחם לרצות יצא שכרו בהפסדו קשה לזכור וקשה לרצות יצא הפסדו בשכרו - אדם שזכור מהר על כל דבר. אף על פי שהוא חוזר ומתרצה מהרה. הפסדו מרובה משכרו. שרוב מעשיו מקולקלים מאחר שהוא נוח לזכור על כל דבר ודבר. אבל הקשה לזכור אף על פי שיש לו מדה רעה שהוא קשה לרצות יצא הפסדו המועט שהוא קשה לרצות בשכרו המרובה שהוא קשה לזכור. ורוב מעשיו מתוקנים.

תפארת ישראל

נוח לזכור ונחם לרצות יצא שכרו בהפסדו - הפסידו מרובה משכרו, שע"י קלות דעתו רוב מעשיו מקולקלין:

קשה לזכור וקשה לרצות - שאינו כועס רק כשרואה שהרעה שיעשה לו הלה גדולה, ולכן ג"כ אינו מתפייס לו מהר: **יצא הפסדו בשכרו -** ר"ל נקי הוא מהפסידו שמזיק לגופו ונפשו ע"י הכעס, ["וְהִסְרָ פֶּעַס מִלִּבֵּךְ, וְהִעֲבֵר רָעָה מִבְּשָׂרְךָ" (קהלת יא י)] גם מה שמפסיד ע"י שאינו מעביר על מדותיו, משהיו מעבירין לו ע"ז על כל פשעיו [כר"ה י"ז א], ובכל זה הפסדו בטל במעוטו ברוב שכרו, משאינו כועס רק לפרקים רחוקים, וגם ע"י שדעתו מיושבת רוב מעשיו מתוקנים:

קשה לזכור ונחם לרצות חסיד - אבל שלא יכעס כלל, א"א בשום אדם:

נוח לזכור וקשה לרצות רשע - נכון הוא אדם כזה להרשיע נגד ה' ובני אדם, מדיש לו ב' סבות גדולות לחטוא על ידיהן, דהיינו, קלות הדעת, ולעמוד על דעתו:

3. המקרע בגדיו בחמתו והמשבר כליו בחמתו - (שבת קה:)

והתניא ר"ש בן אלעזר אומר משום חילפא בר אגרא שאמר משום ר' יוחנן בן נורי המקרע בגדיו בחמתו והמשבר כליו בחמתו והמפזר מעותיו בחמתו יהא בעיניך כעובד ע"ז שכך אומנתו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד ע"ז והולך ועובד

4. תחושה עמוקה שהעולם טוב מונעת התפרצות החימה - (עין איה יג א)

ועובדה. כל זמן שקשר הקדושה הטהורה של קבלת עול מלכות שמים לא נותק(ה) מנשמתו של האדם, הרי נפשו מקבלת ישוב וריצוי. כל הדברים שבעולם שהם נגד רצונו, בין בענינים שהם בגדר העבר, בין בענינים שהם בגדר ההווה, בין בענינים שהם בגדר העתיד, עד כמה שהם עומדים נגד מאוייו ונגד חפצו וטבעו לא יוכלו להרגיז אותו עד היסוד הנפשי, עד כדי אבידת שלטון הצדק והשכל לגמרי על פעולותיו. כי הידיעה שסוף כל סוף טוב ד' לכל², וכי כל המעשים כולם הנם תפקידים שהקב"ה מנהיג על ידם את עולמו, ושם³ בודאי משמשים הכל לטובה באחרית, ההקשבה האמיתית הזאת מוכרחת להניח במדה ידועה את מדת החימה של האדם, בהיותו נפגש במה שהוא נגד רצונו, שלא תתפרץ בכל מילואה. ואם אנו רואים שאחד קורע בגדיו בחמתו, שזה בא על פי רוב מצד קצף נורא על דבר שעבר, כמו שהקריעה החיובית משמשת על צרה שלא תבא, בהיותה כבר בגדר עבר. והמשבר כליו בחמתו על איזה קצף נגד עובדא נמשכת של ההווה, והמפזר מעותיו בחמתו נגד איזה מחזה שהוא רואה, שבעתיד יעשה דבר נגד חפצו ותשוקתו, יהא בעיניך כעובד עבודה זרה. ההתחלה של הכעסנות הקיצונית היא באה מהנתיקה הגמורה של הארת חסד עליון מנפשו של האדם. והרוגז הנורא המתפרץ על גדרי הדעת והיושר, הוא מתחלחל כארס בטבעו הנפשי של האדם, שמצא לו כבר קץ בלבבו עד שקצף כללי ומשטמה נוראה עלולה להתפרץ מתוך הנפש הזועמת, על הכל, על כל היצור, והיא עלולה ממילא

5. זכות אבות - פרוש הרב אליעזר שיק על אבות

מקולקלים מאחר שהוא נוח לכעוס על כל דבר ודבר. אבל הקשה לכעוס אף על פי שיש לו מדה רעה שהוא קשה לרעות יאל הפסדו המועט שהוא קשה לרעות בשכרו המרובה שהוא קשה לכעוס. ורוב מעשיו מתוקנים. ואית

שָׂכְרוּ בְּהַפְסְדוֹ, וְקָשָׁה לְרִצּוֹת, יֵצֵא הַפְסְדוֹ בְּשָׂכְרוֹ קָשָׁה לְכַעֵס וְנוֹחַ לְרִצּוֹת חֲסִיד. נוֹחַ לְכַעֵס וְקָשָׁה לְרִצּוֹת רָשָׁע:

דגרסי איפכא. וגירסא זו נראית לי עיקר:

חָקֵר, וְאִזּוּ כְּשֶׁאָדָם בָּא לְשִׁלְמוֹת הַדַּעַת, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, אִזּוּ אֵף פֶּעַם לֹא יִכְעַס, אֲלֵא יִהְיֶה סִבְלָן גָּדוֹל עַל כָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי כִּף אָמַר הַחֶכֶם מִכָּל אָדָם (קהלת ז, ט): "כִּי כִּפּוֹת בְּלִבּוֹ כְּסִילִים יִנּוּחַ";

כִּי מִי שֶׁדְּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וַיּוֹדַע וַעֲדָה אֲשֶׁר דָּבַר גָּדוֹל וְדָבַר קָטָן לֹא נַעֲשֶׂה מַעֲצָמוֹ, אֲלֵא בְּהַשְׁגַּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֲלִיּוֹן, הוּא אֵף פֶּעַם לֹא יִכְעַס. וְלָכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (גְּדָרִים כב:): כָּל הַכּוֹעֵס אֶפְלוֹ שְׂכִינָה אֵינָה חֲשׂוּבָה כְּנִגְדּוֹ; כִּי אִם אָדָם הֵיךָ מֵאֲמִין בְּאֶמּוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכָּת, וְהֵיךָ דְבוּק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ בִּיְדֵיעָה אֱמִתִּית, אֲשֶׁר אֵין בְּלַעֲדָיו יִתְבָּרֵךְ כָּלֵל, אִזּוּ אֵף פֶּעַם לֹא הֵיךָ כּוֹעֵס עַל שׁוֹם בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם, כִּי הֵיךָ יוֹדַע אֲשֶׁר אֶפְלוֹ אֵלוֹ שְׂמִצְעָרִים אוֹתוֹ, גַּם שֵׁם טְמוּן אֵלוֹפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, וְלָכֵן כָּל מִי שֶׁהוּא כּוֹעֵס, הוּא מְסַלֵּק מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׂכִינָה. וְלֹא בְּחִנָּם